

58. Pataki László nagykövet jelentése a székelyföldi „betyárok” akcióiról. Bukarest, 1955. szeptember 14.

SZIGORÚAN TITKOS!

301/szig.titk./1955.

Előadó: György köv. attaché

Az Exportlemn külkereskedelmi vállalat egyik osztályvezetője a Nagykövetség egyik beosztottjának elmondotta, hogy erdélyi útja alkalmával július utolsó napjaiban du. 5 óra körül a Szent Anna tónál őt, és vele együtt utazó 25 társát, géppisztolyos banditák támadták meg és levetkőztették. A banditák 15 órát, 8 fényképezőgépet, 2 esőkabátot és több mint 10.000 lejt raboltak el. Ezenkívül az áldozatoknál párttagsági könyvet is kerestek. Személyi igazolványt csak néhány embertől vettek el. Az osztályvezető megjegyezte, hogy a támadók csak magyarul beszéltek.¹

Hasonló esetekről már más forrásból is hallottunk. Az erdélyi falvakban, dokumentációs célból utazó írók is beszámoltak hasonló jelenségekről. Különösen Lemhény (Magyar Autonóm Tartomány) környékét tartja rettegsben a hegyekben bujkáló Pusztai nevezetű kulák és bandája. Több párt és néptanácsi funkcionáriust súlyosan bántalmaztak a környező falvakban. Ezért a párt és néptanácsi vezetők ezen a környéken állandó rettegsben élnek. Sajnálatos a dologban az, hogy a lakosság egy része támogatja és rejtegeti a banditákat. A román hatóságok mindent megtesznek a banditák lefegyverzésére és felszámolása érdekében.

*Pataki László
nagykövet.*

MOL külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, XIX-J-1-j, 9. doboz 5/c, 008516. sz. tisztázat.

Kiegészítés:

Dézi József visszaemlékezése Pusztaiékra. (Részletek.)

[...] ² Hogy milyen volt Dézi [Dénes] és Pusztai [Ferenc]? Erről írta meg Kovács György az Oszdola leányát. [...] Nem loptak ők, nekik adtak, amennyit kellett. Nekik vittek. Volt fehérnépünk, aki feljárt az erdőre, s ők nem csak itt tevékenykedtek.

Pojánban lőtték meg a két milicet. Az ügy történt, hogy az erdőben összetaláltak egy félszeg emberrel, aki tűzfáért ment a cséplőgéphez. Megrakták a szekereit fával, s vele mentek, hogy összevágják. Valaki béárulta őket. Csobánruhába voltak öltözve, fűrészelték a fát az udvaron, amikor bement a két milic, kérték a papírt. Igazolvány nem volt. Az egyik megfogta Pusztait, s öcsém futni kezdett. Az őrmester utánalött, kapott három lövést a lábába, de még beért a csűrbe, elvette a puskát, s meglötte az őrmestert. Pusztai is felülkerekedett a másikon, annak hét gyereke volt, s eleget kérte, hogy bocsássa el, nem!, fejbe lőtte. Aztán sok mindent fogtak az öcsémekre, ami nem igaz. Aki nem érdemelte meg, ők azt nem verték meg. Szerintem sokkal többet meg kellett volna verjenek.

1 A fenti esetről – az eseményeket alaposan kiszínezve – Tömöry Péter sepsiszentgyörgyi újságíró a Megyei Tükör 1969. 61–93. számaiban megjelent, „Banditák nyomában” című, a valóságot elferdítő riportregényében is beszámol. Lásd az 1969. július 12-i számban megjelent 19. részt.

2 Az előző részekben Dézi József arról beszél, hogy miként lett ő is – az öccse mellett – modern-kori „betyár” és hogyan fogták el, milyen dorda volt a börtönben.

Akárkit meg lehet kérdezni, mindenki mellettük volt, mert ők figyelmeztették a cséplőgépeknél az ellenőröket, hogy a néppel ne izéljenek. A lemhényi erdőpásztor például nem engedte, hogy olyan helyen legeljenek az állatok, ahol jó fű volt, s egyre-másra büntette a gyermekeket s az embereket. Öcsémék megfogták, kötelet s csengettyűt kötöttek az erdőpásztorra, oda vezették, legeltették a fűvel vele, aztán elvezették a patakra, s megittatták. Azt mondták, egye meg ő a fűvet, ha az állatoknak nem engedi.[...]³

Amikor megszöktek a munkaszolgálatos katonaságtól, bujdosniuk kellett, de nekik nem csak az volt a céljuk, hogy bujdoszanak. Nekik a kommunizmussal volt bajuk, ezekkel az elvtársakkal. Azokkal, akik csépléskor csaltak, s az erdészekkel, akik zavarták az erdőlőket.

Lehetőségük nem volt, hogy külföldre távozzanak. Vranceában is volt egy szökött csoport, ahogy róluk mondták, banda, s nekik avval is voltak összeköttetések. Aztán Tusnádon, Csíkszentsimonban szintén volt egy hasonló csoport, én azokkal kerültem egy cellába. Velük is voltak kapcsolataik. A túlkapásokat ők akadályozták, és sok mindenben korlátozták az elvtársakat, s így volt valami, amitől azok féltek. A csoportok között nem volt nemzetiségi ellentét. Amikor öcsémék románok között jártak, vagy akárhová mentek, legalább egy darab puliszkát adtak nekik. [...]⁴ Itt nem is nemzetiségi ügy volt. A kommunistákkal volt bajuk. Öcsém meg is mondta a párttitkárnak: maguk kommunisták, az utolsó golyó az enyém, s élve én a kezükbe többet nem kerülök!

Öcsémék 1951. tavaszán jöttek el... Meglőtték '54. augusztus 22.-ről 23.-ára virradólag. Pusztait a következő évben aratás körül.⁵ Kitétték őt is oda [*közszemlére*] a főtérre...

Balogh László: A Jóisten nem szállott le Bükszádon. (A kommunizmus pere). Sepsiszentgyörgy, 1997. Kaláka Könyvek, 198–203. o.

---

3 A hajtóvadászaton című fejezetet kihagytuk.

4 A kihagyott részben Tömöry Péter riportregényéről olvasható Dézsi József véleménye.

5 Pusztai Ferencet 1955. augusztus 10-én ölték meg Almásréten.